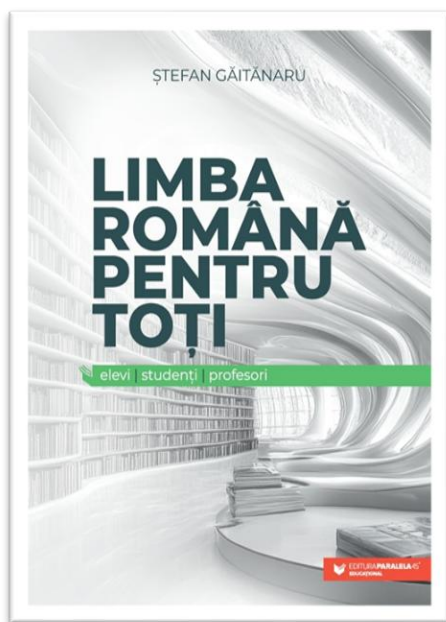

Ștefan GĂITĂNARU, *Limba română pentru toți: elevi, studenți, profesori*, Editura Paralela 45 Educațional, Pitești, 2025, 318p.

DOI: <http://doi.org/10.35219/lexic.2025.1-2.18>

Autor prolific, semnatar a numeroase cărți, materiale didactice (culegeri, manuale, cursuri universitare), comunicări, articole și studii de specialitate, profesorul Ștefan Găitanaru publică *Limba română pentru toți: elevi, studenți, profesori*, o carte care se adresează tuturor celor care vor să cunoască structura și problemele limbii române actuale.

Parcurgând acest volum, elevii vor aprofunda aspectele programei lor și vor putea stabili corelații cu întregul sistem al limbii, iar studenții și profesorii vor găsi aspecte teoretice atent explicate și ilustrate, dar și

numeroase aplicații care le vor fi utile în pregătirea examenelor de limba română, seminarelor și a lecțiilor de la clasă. Textul cărții se circumscrie lucrărilor normative de gramatică și de cultivare a limbii – GALR I, II (2005, 2008, DOOM3, ÎOOP6 - apărute până în 2025.

Structural, volumul include șase capitole organizate după cum urmează:

Capitolul întâi – *Semnele de ortografie și de punctuație* - propune o descriere și o sistematizare a semnelor de ortografie (*apostroful, bara oblică, blankul, cratima, punctul*) și a semnelor de punctuație (*bara oblică, cratima, două-puncte, ghilimele, linia de dialog, linia de pauză, parantezele, punctele de suspensie, punctul, punctul-și-virgula, semnul exclamării, semnul întrebării, virgula*). Tot în acest capitol, autorul discută procedeele de punctuație, cele prin care, în text,

„se delimitează unitățile semantice și se fac evidențierile grafice. Unitățile semantice se delimitează cu ajutorul alineatului (obligatoriu atunci când se trece la o altă idee/temă), textul începând mai din interior, de fiecare dată cu aceeași

distanță (circa 1-2 cm). În felul acesta se definește paragraful, ca unitate minimală, transfrastică, a textului. Evidențierea grafică se face prin: folosirea unor dimensiuni diferite ale corpului de literă în funcție de diferitele părți ale textului (titlu, subtitlu, text, note); folosirea caracterelor aldine, cursive sau combinate; spațierea diferită între litere; sublinierea cuvintelor sau a literelor. Alte procedee care apar în studiile despre limbă (în textele științifice, în general) sunt explicate de fiecare dată. De exemplu, marcarea unui segment incorect sau inexistent (...) cu asterisc: **se avântează.*" (p. 20)

Capitolul al doilea – *Fonetica* – abordează sunetele limbii (*vocalele, semivocalele, consoanele, diftongii, triftongii, hiatul*), silaba și regulile de despărțire a cuvintelor în silabe precum și elementele suprasegmentale: accentul (de intensitate, de intonație și metric) și intonația.

Capitolul al treilea – *Vocabularul* – este foarte dens și acoperă analiza amănunțită a structurii vocabularului limbii române: *fondul principal de cuvinte și masa vocabului*, aceasta din urmă incluzând arhaismele, regionalismele, neologismele, elementele de argou și de jargon.

O altă secvență reprezentativă pentru acest capitol este *Semantica vocabularului* care abordează: polisemia, omonimia (lexicală, gramaticală, lexico-gramaticală, omografe și omofone), sinonimia, antonimia și paronimia.

În *Formarea cuvintelor*, sunt analizate procedeele interne de îmbogățire a vocabularului:

- *derivarea* (progresivă, parasintetică, regresivă);
- *compunerea internă, compunerea neologică* realizată prin elemente de compunere – prefixoide și sufixoide – cu autonomie semantică în limbile din care provin (greacă și latină) și *abrevierea* (transcrierea simbolică a unor cuvinte și expresii);
- *conversiunea* – cu menționarea contextelor conversiunii oferite de fiecare clasă lexico-gramaticală: contextul substantival, contextul adjectival, contextul adverbial, contextul prepozițional, contextul conjuncțional, contextul sintactic și asintactic (p. 61-63).

Capitolele IV (*Morfologia*) și V (*Sintaxa*) propun o abordare aplicativă mai complexă: pentru fiecare parte de vorbire și pentru fiecare funcție sintactică discutată teoretic, sunt inserate *texte analizate* (modele de analiză gramaticală) și *texte de analizat*, selectate, multe dintre ele, din operele scriitorilor români (Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Creangă, I.L.Caragiale, Camil Petrescu, Marin Preda, Nichita Stănescu, Ana Blandiana ș.a.).

Secvența de *Morfologie* abordează *substantivul, articolul, adjectivul, pronumele, numeralul, verbul, adverbul, prepoziția, conjuncția și interjecția*.

Capitolul al V-lea, dedicat problemelor de sintaxă, analizează următoarele funcții sintactice și subordonatele corespunzătoare: *subiectul și propoziția subiectivă, predicatul și subordonata predicativă, atributul și subordonata atributivă, apozitia și propoziția apozitivă, complementele directe (complementul direct, complementul secundar și complementul direct intern) și propozițiile subordonate corespunzătoare (CD, CDinf, CSec, CDi), complementele indirecte (complementul indirect, complementul indirect posesiv) și propozițiile subordonate corespunzătoare (CI, CPos), complementul prepozițional și complete prepozițională (conjuncțională și relativă), complementul de agent și completiva de agent, predicativul suplimentar și predicativă suplimentară, complementul predicativ al obiectului și subordonata corespunzătoare, complementul comparativ și propoziția completivă comparativă (CCr, CCi, CCprop, CCprogr) și circumstanțialele (de loc, de timp, de mod, de cauză, de scop, conditional, concesiv, consecutive, instrumental, sociativ, cantitativ, de relație, opozițional, cumulativ, de excepție) cu subordonatele corespunzătoare.*

Capitolul al VI-lea cuprinde teste grilă pentru fiecare secvență în parte: semnele de ortografie/de punctuație și fonetică, vocabular, morfologie și sintaxă urmate de 100 de texte propuse pentru analiza sintactică a frazei.

La final, autorul oferă cheia tuturor testelor propuse și menționează bibliografia teoretică și literară folosită în elaborarea volumului.

Prin bogăția aspectelor teoretice și practice propuse, în acord cu lucrările normative de gramatică și de cultivare a limbii, prin testele inserate, care ajută la verificarea cunoștințelor dobândite, cartea profesorului Ștefan Găitănanu trebuie să se găsească pe masa de lucru a oricărui elev, student și profesor de limba și literatura română.

Oana CENAC,
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România

Gabriela PANĂ DINDELEGAN, Raluca BRĂESCU, Cristina ARANGHELOVICI, *Locuțiunile limbii române*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2025, 101p.

DOI: <http://doi.org/10.35219/lexic.2025.1-2.19>

Elaborată de un colectiv alcătuit din trei cercetătoare cunoscute de la Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan-Alexandru Rosetti”, cartea cu titlul *Locuțiunile limbii române* abordează o temă care, deși a fost îndelung cercetată în lingvistica românească, suscită în continuare un viu interes „prin interferențele teoretice pe care le implică (temă aflată la intersecția cu lexicul și cu stilistica), prin dificultățile teoretice și aplicative de delimitare și de recunoaștere, prin gradualitatea manifestărilor, prin interferențele cu categorii înrudite (unități frazeologice

/ frazeologisme, expresii, colocații).” (p.9)

Volumul încearcă totodată să ofere răspunsuri la numeroasele întrebări ale elevilor și ale profesorilor lor, așa încât orice reluare a temei de față nu poate fi decât binevenită.

Pe lângă capitolul introductiv care lămurește scopul demersului întreprins de cele trei autoare și publicul vizat de acestea, cartea este organizată în trei secțiuni după cum urmează:

Prima secțiune, *Aspecte teoretice: delimitări conceptuale și terminologice*, abordează următoarele aspecte:

- diferențele dintre *expresii, frazeologisme și colocații*;
- *tipologia locuțiunilor* (după clasa morfologică ale cărei caracteristici morfosintactice le preiau: substantivale, adjectivale, verbale, adverbiale, prepoziționale, conjuncționale, pronomiale, interjecționale);

Foarte interesantă este secvența care se ocupă de *istoricul unor locuțiuni*, apariția acestora având cauze diverse,

„fie de istorie internă, locuțiunile creându-se ca efect al mișcării continue a grupurilor sintactice și al restructurării unora dintre ele, fie de istorie externă, unele locțiuni introducându-se ca împrumuturi sau calcuri în contactul direct sau cultural dintre limbi. În consecință, inventarul de locțiuni este propriu fiecărei limbi și modificabil în istoria aceleiași limbi, la intervale mari de timp.” (p.18-19)

Sunt amintite aici locțiuni cu vechime mare în limbă, regăsite încă din primele texte românești păstrate: *a-și aduce aminte*, *a lua amente*, *a-și bate joc/joc*. Se menționează cazul locuțiunii adjectivale arhaice *de-a firea*, cu glosări diverse, „majoritatea din registrul calităților pozitive (cu referire la aspectul fizic, la originea socială, la calitatea umană etc.), locuțiune dispărută din româna modernă.” (p.19)

Diametral opuse sunt locuțiunile mai nou formate și introduse în limbă: *pe blat* (loc.adv.), *la mustață* (loc.adv.), *de fițe* (loc.adj.), *a lăsa mască* (loc.vb.), *a da țeapă* (loc.vb.), *pe șest* (loc.adv.) ș.a.

Alte tipuri de locuțiuni vizează „o circulație mai specializată”. Așa sunt locuțiunile „familiare” (*a o face de oaie*, *a lua la trei păzește*, *la o adică*, *fără doar și poate*, *a o pune de mămăligă*, *a spăla putina*), cele „populare” (*de bodaproste*, *la sfântu-așteaptă*), „protocolarele” (*Alteța Sa Regală*, *Cucernicia Voastră*), „regionalele” (*batâr că / să*), „argoticele” (*a da colțul*, *a o da cotită*, *a da chix*), „învechitul” (*pe potrivă*).

Un alt aspect vizează *restructurarea locuțională vs restructurarea compuselor*:

„Constituirea într-un singur lexem, caracteristica esențială a cuvintelor compuse (...) se marchează prin alăturarea obligatorie a componentelor primare: (i). fie o alăturare completă fără cratimă (*acasă*, *anume*, *aminte*, *cândva*, *cuminte*, *dânsul*, *fiecare*), (ii). fie o alăturare cu cratimă (*astă-vară*, *după-amiază*, *mai-mult-ca-perfect*, *mama-soacră*), (iii). fie, rar, o alăturare cu blank (*Anul Nou*, *ca să*, *douăzeci și unu*, *ceea ce*), în funcție de gradul lor de fuziune. În cazul locuțiunilor, componentele își păstrează autonomia grafică; excepție fac cazurile de scriere în tempo rapid, când poate apărea cratima (*de-abia*, *a-și băga mințile-n cap*), sau locuțiuni precum *într-adevăr*, *dintr-odată*, *de-a berbeleacul*, *de-a bușilea*, care încorporează prepozițiile *într-*, *dintr-*, *de-a*, conținând ele însele cratime.” (p. 21-22)

Sunt menționate și situațiile în care același component poate participa la o restructurare locuțională, dar și la una prin compunere.

Ex. *alocuri* (compus) – *pe alocuri* (loc.adv.)

bunăvoie (compus) – *de bunăvoie* (loc.adv.)

altfel (compus) – *de altfel* (loc.adv.)

În practica școlară, elevii se confruntă cu problema modului de analiză a diferitelor tipuri de locuțiuni. În acest sens, autoarele oferă modele concrete de analiză pentru câteva locuțiuni verbale (*a lua parte, a-și da seama, a da foc casei, a se avea în vedere, a da apă la șoareci, a se lupta cu morile de vânt* etc.), locuțiuni substantivale (*păreră de rău, nebăgare de seamă, bătaie de joc, un nu știu cine* etc.), locuțiuni adverbiale (*de bunăvoie, în cele din urmă, de aceea, a fi cu neputință* etc.), locuțiuni adjectivale (*de seamă, de pomină, de sine stătătoare* etc.), locuțiuni prepoziționale (*la îndemână, în dreptul, în ciuda, în vederea, față de* etc.), locuțiuni conjuncționale (*în caz că, chiar dacă, imediat ce, doar că* etc.), locuțiuni pronominale (*Altețe Regale, Înaltpreasfinția Ta, cine știe cine, nu știu câți* etc.) și locuțiuni interjecționale (*Slavă Domnului, păcatele mele* etc.).

Capitolul al treilea ilustrează un inventar al locuțiunilor limbii române, tipologia acestora, fiecare tip fiind însoțit de comentarii semnificative privind caracteristicile și organizarea. Exemplele selectate sunt reprezentative ca frecvență de utilizare, ca variație de structură și ca tip de restructurare lexico-flexionară.

Ultimul capitol - *Exerciții* - este organizat în două secvențe: 4.1. *Cerințe* - cu 30 de aplicații care acoperă toate dificultățile pe care le ridică analiza locuțiunilor, de la recunoșterea, construcție și tipologie, la analiza gramaticală, grafie și observații normative; 4.2. *Rezolvări*.

La finalul volumului, autoarele inserează bibliografia consultată, care cuprinde lucrări de referință în domeniul limbii române actuale.

Extrem de prietenoasă prin formatul și dimensiunile sale, cartea se dovedește extrem de utilă pentru toți cei interesați de problemele dificile și controversate ale gramaticii românești.

Oana CENAC & Doina Marta BEJAN,
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România